

Despre autor

Dorin Bodea este licențiat în psihologie și sociologie, și are un doctorat în economie, specializarea management. Din 2006, a înființat și conduce compania de consultanță, evaluare și training în management și vânzări Result Development.

Dorin este specializat în dezvoltarea managerială, managementul culturii organizaționale, dezvoltarea și schimbarea strategiei. În activitatea sa a colaborat cu peste 50 de organizații și cu peste 1000 de manageri și lideri.

A oferit consultanță și a susținut programe de training și coaching pentru diferite companii, printre care: *Hewlett-Packard, Raiffeisen Bank, Orange, Franke, ABB, Pfizer, Dacia-Renault, Novartis, Cegedim, HeidelbergCement, Blum, Schachermayer, Bachmann, JTI, Humanitas, Eurolines, Fundația Principesa Margareta a României, Asociația Step by Step etc.*

Este frecvent invitat la conferințe și evenimente, atât naționale, cât și internaționale, pe teme de business, management și dezvoltare organizațională, publicând și articole în reviste de specialitate.

Fiind pasionat de cunoaștere și de educație, a pornit, în urmă cu mai bine de zece ani, un amplu proiect de cercetare privind integritatea, valorile și caracteristicile cultural-comportamentale ale românilor. Pe baza acestor studii, a publicat volumele *România, un viitor previzibil?, Valorile angajaților români și Manager, Lider sau Antreprenor?*

DORIN BODEA

Cine sunt eu?

DTP: Adrian Damian

Redactor: Cristina Ștefan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României BODEA, DORIN

Cine sunt eu? / Dorin Bodea. - București : Result, 2017
Conține bibliografie
ISBN 978-606-93066-8-0

159.9

© Editura Result

Str. Arhitect Ion Mincu 13, Sector 1, București
Tel: +40- 21-323 80 32
Fax: +40 21-327 38 08
Mobil: +40 722 650 187
www.result.ro

Cuprins

<i>Testimoniale</i>	7
<i>Argument</i>	15
<i>Cuvânt înainte</i>	17
<i>Prefață</i>	31
<i>Cum s-a născut omul postmodern?</i>	37
<i>O lume altfel?</i>	54
<i>Cine sunt eu?</i>	71
<i>Cultul identității</i>	89
„ <i>Jocul încrederii și al răzbunării</i> “	98
<i>Harta mentală a succesului</i>	115
<i>Cultura puterii sau „boala de a fi șef“</i>	134
<i>Care este sensul muncii mele?</i>	143
<i>Managementul mediocrității</i>	160
<i>Incompetența care se vrea în vârf</i>	175
<i>Cine e dușmanul nostru?</i>	186
<i>Sunt un pericol social?</i>	200
<i>Postfață</i>	215
<i>Bibliografie</i>	219

Cum s-a născut omul postmodern?

„Toate operele eu le împart în două categorii: cele care-mi plac și cele care nu-mi plac. Alt criteriu nu am...“
A.P. CEHOV

Revoluția oglinzi și nașterea modernității

În secolul al XII-lea, sticlarii din Murano au inventat oglinda făcută din sticlă, reflectând chipul omului, iar după puțină vreme, la scara istoriei, s-a născut Renașterea. Să fi fost doar o coincidență?

Leonardo Da Vinci spunea că „oglinda este maestrul pictorilor“. Iar în Renaștere, mulți pictori obișnuiau să picteze realitatea după oglindă. Treptat, treptat, prin intermediul oglinzi, individul a ajuns să se pună în centrul universului și să se pună pe sine în fața propriului destin. Fără oglindă n-ar fi existat telescopul, iar convingerile vremii că pământul este plat și, evident, că se află exact în centrul universului ar fi fost împărtășite multe alte secole.

Fără oglindă n-ar fi fost posibilă revoluția gândirii și inventarea modernității. Oglinda a însemnat revoluția Renașterii, trecerea de

la credințele premoderne, ale Antichității, la cele moderne. Privindu-se în oglindă, omul a devenit stăpânul propriei sale lumi. Oglinda l-a ajutat pe om să regândească relația sa cu divinitatea, să se reinventeze pe sine în fața destinului, să treacă de la credința că „omul devine ceea ce este“ la „omul este ceea ce devine“, aşa cum îl parafrazează Vintilă Mihăilescu pe Sartre. Aceasta din urmă susține că existența precede esența, de aici derivând faptul că omul este o permanentă creație de sine. Așadar, oglinda l-a ajutat pe om să se individualizeze, să se cunoască mai bine pe sine și să se diferențieze de ceilalți. Având o contribuție atât de inovatoare asupra modului în care omul se percepere pe sine și pe ceilalți, asupra locului și asupra rolului omului în lume și în univers, nu exagerăm dacă spunem că oglinda a fost motorul lumii moderne și al omului modern.

Ce a urmat? E lucru deja cunoscut. Cum spune și Vintilă Mihăilescu, „în Renaștere începe să se contureze un ideal ciudat: *individualul*. Această *individualizare*, care avea să schimbe cursul istoriei, presupunea, după spusele lui Daniel Dagenais, o *abstractizare a identității* (nu mai sunt un membru al unui neam anume, ci pur și simplu un om, un *individ*) și o personalizare a relațiilor cu lumea (mă angajez în relații cu ceilalți în

Cum s-a născut omul postmodern?

numele meu personal, și nu în – și prin – grupul de apartenență). (...) A urmat revoluția... *omul este ceea ce devine*.¹

Revoluția modernității: revoluția imaginii de sine

Fără oglindă nu ar fi fost posibilă revoluția industrială în deplinătatea ei. Iar odată cu revoluția industrială, omul devine responsabil de sine însuși, de a se „îmbunătăți“ și, dacă este cazul, de a se reinventa astfel încât să-și atingă obiectivele personale. Viziunea despre lume se schimbă radical, omul este ceea ce face el din sine, iar credința că nu se poate împlini decât ca membru al unei comunități și în lumea de dincolo este contestată de tot mai mulți și începe să fie privită ca o iluzie ce îngrädește libera inițiativă și, deci, liberul-arbitru. Credința că omul devine ceea ce este își pierde actualitatea. Dar, ca în orice fel de progres, există și anumite pierderi colaterale.

Opinia lui John Ruskin conform căreia Renașterea a generat depărtarea de moralitate și a implicat o doză de corupție nu este una nefondată. Am putea spune că revoluția oglinzi a declanșat și o primă criză a mora-

¹ Vintilă Mihăilescu, *Apologia pârleazului*, Editura Polirom, Iași, 2015, p. 13.

lității, pentru că avem de a face nu numai cu revoluția omului față de semenii (exacerbarea diferențierii și a superiorității prin imaginarea unei imagini de sine distințe), ci și cu lupta omului împotriva naturii. Din perspectiva artelor, asta înseamnă depărtarea de natură și distorsionarea adevărului naturii. Treptat, nu mai contează adevărul naturii, ci doar adevărul artistului. Revoluția impresionismului poate fi privită ca o revoluție a adevărului subiectiv, în cadrul căreia artistul își creează propria sa lume, prin care se privește pe sine și pe ceilalți.

Și în acest joc nu este greu să sesizăm puterea de metamorfoză a oglinzelor. Imaginea de sine (proiectată în oglinda personală) preia controlul asupra sinelui, ancorat încă în realitatea naturii și îi conferă noi perspective. De acum înainte, nu mai există limite ale naturii în privința evoluției, a evenimentelor... Există numai adevărul *meu cu privire la mine însuși*. Iar în oglinda personală mă pot imagina fără a mai avea vreo restricție. Și orice îmi pot imagina înseamnă că există și în realitate.

Sigur că tot acest proces de transformare a durat peste un veac. A plecat de la câțiva artiști și a început să se răspândească peste tot. Abia acum începe să-ți arate colții, prin schimbarea la față a lumii postmoderne...

Cum s-a născut omul postmodern?

Modernitatea și nașterea postmodernității

Revoluția oglinzelor a fundamentat și Teoria Specială a Relativității. Iată ce nota Paul Johnson în cartea sa – *O istorie a lumii moderne*: „Lumea modernă a început la 29 mai 1919, când fotografile unei eclipse de soare (...) au confirmat adevărul unei noi teorii a universului. ...Telescoapele, din ce în ce mai puternice, surprinzând anomaliiile planetei Mercur, confirmau Teoria Specială a Relativității, conform căreia spațiul și timpul sunt termeni de măsură mai degrabă relativi decât absoluchi, comparabilă ca efect asupra modului în care percepem lumea”².

Așadar, la începutul secolului XX – prin puterea telescopului –, oglinda ne-a transformat din nou felul în care percepem lumea și ne-a dat o cunoaștere care a exacerbat individul și individualismul. Relativitatea a început să-și facă simțită prezența în tot și în toate. Întregul secol XX a fost unul în care se spunea că totul este relativ, accentul dominant fiind dat de relativitatea morală. Dar chiar și în fizică am putea vorbi despre o „relativitate relativă”, care nu este

² Paul Johnson, *O istorie a lumii moderne*, Editura Humanitas, București, 2005, p. 9.

absolută. Și odată cu relativitatea a început și marea transformare a omului într-un individ superior, care încearcă din răsputeri să se diferențieze de alții, să fie „altfel“, un individ care se apropiе periculos de mult de divinitate imaginându-și propria sa lume, o realitate paralelă cu cea în care trăiește. Goana individualismului fără vreo limitare de natură morală și, nu de puține ori, fizică, a dat tonul subiectivismului absolut. Și, de aici, relativitatea absolută...

Alain Renaut ne spune că modernitatea „trebuie înțeleasă ca reprezentând, de la un capăt la celălalt, epoca subiectivității“³, iar Heidegger încerca să demonstreze că toate fețele modernității sunt niște simple „urmări“ ale omului în postura de subiect. Sigur că aici vorbim de abordarea modernității conform principiului că „modern“ este raportarea omului la lume din poziția sa de putere fondatoare (a actelor, a reprezentărilor, a istoriei, a adevărului și a legii).⁴ Astfel, metamorfoza sinelui după noile coordinate ale subiectivismului absolut a fost declanșată.

Începutul postmodernității ar putea fi reprezentat prin apariția „tehnologiilor sine-

³ Alain Renaut, *Era individului*, Editura Institutul European, Iași, 1998, p. 22.

⁴ *ibidem*.

lui“, după cum le numea Michel Foucault, care „permite indivizilor să efectueze, singuri sau cu ajutorul altora, un anumit număr de operațiuni asupra propriului corp și suflet, asupra gândurilor, comportamentelor, asupra modului lor de a fi; să se transforme în aşa fel încât să atingă o anumită stare de fericire, de puritate, de înțelepciune, de perfecțiune sau de imortalitate.“

Vintilă Mihăilescu, vorbind despre cum astăzi sunt puse în practică tehnologiile de dezvoltare a sinelui, face diferența dintre conceptele „împlinire“ și „îmbunătățire“. Să nu uităm că toate societățile și epocile cunoscute au practicat diverse forme de dezvoltare a sinelui conform valorilor lor. Dar niciodată până în epoca modernă nu era de conceput „îmbunătățirea“ individului, depășirea condiției sale inițiale. Așadar, în orice societate tradițională, idealul sinelui era „împlinirea“ sa, să-și găsească sensul vieții plecând de la ceea ce este, și nu „îmbunătățirea“, transformarea sa⁵.

Așadar, contextul cultural contemporan s-a schimbat fundamental. Valorile ce definesc noua epocă exprimă un alt ideal de sine. Ronald Inglehart, directorul World

⁵ Vintilă Mihăilescu, „Dezvoltarea personală și neoliberalismul“, în *Dilema veche*, nr. 667, 1-7 decembrie 2016.

Values Survey, analizând transformările valorilor indivizilor din societățile occidentale, a surprins trecerea, începând cu anii '70-'80, de la valorile materialiste, care prețuiau securitatea economică și fizică, la valorile postmaterialiste, care valorizează exprimarea sinelui și autonomia⁶.

Am putea spune că îmbunătățirea și exprimarea sinelui domină, în ultima vreme, modelul cultural occidental. Și odată ce revoluția transformării sinelui a început să-și producă efectele, nu s-a mai oprit până astăzi. Unde suntem acum?

Omul în postmodernitate

Dacă acceptăm că printre fațetele postmodernității sunt: exprimarea sinelui prin trăirea unor experiențe subiective intense, contextul socio-cultural dominat puternic de emoții și de intuiții, de pierderea importanței și a semnificației muncii ca valoare de realizare de sine, de antirealism, de egotism, de consumism, de răsturnarea perspectivei antropocentrice, de abandonarea perspectivelor estetice în detrimentul artei retro, antiartei, prin distrugerea formelor de artă ce

⁶ Ronald Inglehart, „Changing Values among Western Public from 1970 to 2006“, în *West European Politics*, 31:1-2, 2008, pp. 130-146.

exprimau frumosul de odinioară, noua realitate, chiar dacă e cu totul subiectivă, nu arată prea grozav. Dar există și alte fațete ale postmodernității, ce denotă toleranță, egalitarism, creativitate, autonomie, căutarea disperată a fericirii personale, în mod evident, a subiectivității absolute, care ne pot face să credem că nu e totul pierdut. De fapt, cel mai complicat lucru este să analizăm noua lume prin raportarea la vechile valori.

Și, până la urmă, nu este decât o altă apreciere subiectivă să spunem că modernitatea, prin raportarea ei la perfectionism, prin valorizarea muncii și a moralității, dar atât de încărcată de materialism, este tot ceea ce cultura și civilizația occidentală a avut mai bun. Totuși, să nu uităm că, în plină modernitate, am avut două Războaie Mondiale și multe aberații ideologice care au dezumanizat omul și l-au aruncat în groapa de gunoi a istoriei. Astăzi, în postmodernitate, asistăm la exprimarea de sine în toate formele posibile, la tot mai multe excese ale subiectivismului absolut, începând de la consumul de sine și până la exploatarea de sine fără nici o limitare obiectivă.

Dar nu este vorba decât de o amăgire indusă cu multă pricepere de propria imagine de sine tot mai detașată de plutonul numit „ceilalți semenii“. De unde și apariția feno-